

דברי תורה וחינוך

א סילת פלפול

כי תשא | הרב יצחק קליין

ראש ישיבת רגבים בנימין

בס"ד

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל הַמַּחֲנֶה וַיֵּרָא אֶת הָעֶגְלָה וּמַחֲלַת וַיַּחַר אַף מְשֵׁה וַיִּשְׁלַךְ מִיָּדוֹ [מִיָּדָיו] אֶת הַלַּחֹת וַיִּשְׁבֶּר אֹתָם תַּחַת הָהָר.

בפרשת כי תישא אנו פוגשים את משה עומד במשבר הנהגה מהדהד. יום שמחתו התחלף לעצב- יום ניצחונו על המלאכים הטוענים בתוקף כי חמדה גנוזה לא אמורה להימסר לידי ילוד אישה, הפך למפלה צורבת. טענתו שהתורה מיועדת למקיימים בשר ודם התרוקנה מתכנה בשעה שישראל רוקדים מסביב לעגל ושרים אלה אלוהיך ישראל. תשובות שהשיב משה למלאכים בשמיים הוכחו כלא נכונות משום שהתנהגותם של ישראל על פני האדמה כביכול אישרה את טענתם של המלאכים....

בתוך המסכת הגדולה של התמודדותו של משה עם המשבר צפה ועולה שאלה אחת : מדוע שבר משה את הלוחות ? מעשה שבירת הלוחות מוקשה מאד מכיוון שמשה ידע גם ידע את חומרת המעשה מרגע שאמר לו הקב"ה לך רד כי שיחת עמך והרי אם אין ישראל ראויים ללוחות מפני מה נטלם משה ? ואם ראויים היו ללוחות מפני מה שברם ....

בדברי חז"ל במדרשים ובפירושי הראשונים ניתן למצוא שני נתיבי הסבר ראשיים :

האחד, אינה דומה ידיעת החטא לראייתו, אינה דומה הידיעה הקרה על עבודת העגל לשמיעת קול הענות במחנה ולראיית המחולות והעם המצחק ... לפי הסבר זה מעשהו של משה יש בו צד רגשי, כעס או אכזבה הצטרפו למשוואה והם הם, שגרמו לו לשנות מהחלטתו שבשמיים.

השני תולה את החלטתו של משה בהתפתחות שלא נצפתה ע"י משה, הכתב פרח מן הלוחות ומשה לא מצא טעם בהענקת לוחות מחוסרי כתב לישראל... טעם דומה אך אחר ניתן למצוא בירושלמי הגורס כי לא יכל משה עוד לשאת את הלוחות הכבדים, כביכול מכתב האלוהים שהיה עליהם נשאם והעניק להם כח עצמי ומשעה שחטאו ישראל פרח מהם הכתב ובמשה לא היה כח לשאתם עוד נשטמו מידי נפלו ונשברו....

בשני ההסברים נראה מעשהו של משה התפתחות ואילו תגובה של כעס או חולשה אל מול מעשיהם של ישראל.... הסברים אלה אינם מתיישבים עם המדרש הרואה במעשהו של משה אחד ממעשיו הגדולים, שיא בפני עצמו העומד בשורה אחת עם קבלת התורה כפי שדורש הספרי את הפסוק האחרון בתורה " ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל- אפף בשבירת הלוחות"....

הנצי"ב מוולוז'ין מפלס לנו דרך בפירושו העמק דבר וטוען כי שבירת הלוחות הייתה מעשה חינוכי. לא מעשה חינוכי של הבעת כעס, אל מול ישראל המורדים. אלא מעשה סמלי הגורס כי חומר כל חומר ואפילו חומר אלוהי זך כלוחות איננו בעל ערך משעה שישראל לא עושים רצונו של מקום. לפי הנצי"ב היה משה בתוקפו וכוחו לשאת את הלוחות והיו הלוחות כתובים מכתב אלוהים, אך עיקר חסר והוא ישראל... ומשה במעשהו רשם את העיקרון החשוב כי לא עגל הזהב, לא הלוחות האלוקיים, ואף לא בית מקדש יכולים להתקיים בשעה שאין ישראל עושים רצונו של מקום....

הרב קוק מציע מחשבה אחת נוספת בהבנת מעשהו של משה, לפי דבריו בעין אי"ה יש במעשהו של משה כעס ונזיפה אך גם תקווה כי שנו חכמים "לוחות ושביר לוחות נתונים בארון". בשעה ששיבר משה את הלוחות ראו ישראל את הלוחות הכתובים מכתב אלוקים מתרסקים לעיניהם, אך קדושתם לא פגה ואף שאותיות פורחות מלוחות המשתברים, נשאר קדושה וזיו חופפים על הלוחות. וכמעשה הלוחות כך דינה של הבחירה בישראל, נשאר ישראל מיוחדים למקום וקדושתם לא פרוחה, אף בשעה שעשו מחולות סביב העגל. ובאמת משעה שהשתברו הלוחות, שמו ישראל את ליבם כי נשברו הלוחות חמדת העין, אך גם חזו בפלא התיקון וראו שבכוחם ללקט את השברים ולשומם בארון ולהשיב שכינה לישראל. שכינה זו היא שכינה של תשובה השורה מכח מעשה התיקון של האדם, שכינה השורה על ישראל בימי הרחמים והסליחות. ועל מעשה גדול זה שיבח הקב"ה את משה ואמר לו יישר כוחך ששיברת וגילית רז תשובה לבני.